

**Durmuş Hocaoğlu**

## **Müslümanlık(lar)ın İnkırâzına Dâir**

Yeniçağ, “Analiz”, 15 Eylül 2008, Pazartesi., 08  
“Analiz” Sıra No: 690; 2008-081; Eylül-07

**YENİÇAĞ**

Ya İslâm, yâni yaşayan İslâm(lar), yâni Müslümanlık(lar)? Acaba ne zaman sona ermeye, tükenmeye başladı? Bugün mü, dün mü, daha mı eski? İslâm ile Müslümanlık(lar) arasındaki farkı kâfi derecede îzah ettiğime kaanîyim, ancak pek işitilmiş bir ayırım – fark (*difference*) değil *distinction* – olmadığı için bir kere daha tekrar etmenin faydadan hâlî olmayacağını düşünerek, İslâm’ın sona ermezliğine, tükenmezliğine mukabil Müslümanlık(lar)ın sona erebileceğini, tükenebileceğini ve işbu ‘sona erme’nin de külliye ifnâ olma – *innihaliton*- değil fonksiyonelsizleşme anlamında kullanıldığına tekrar vurgu yapmak ve bunun sebebinin de İslâm’ın ‘numena’sının, Hristiyanlık’tan farklı olarak, elimizi uzattığımızda elimize degecek kadar yakın olduğunu hâtırlatmak istiyor ve devam ediyorum: Biz tükenişin acısını bugün hissediyoruz – gerçekten hissediyor muyuz sâhi; ben hiç de öyle düşünmüyorum – ama tükenişin başlangıcı yeni değil, eski ve hattâ çok eski ve esâsî da, ana hatlarıyla hulâsa edilecek olursa, “**dünyaya sırtını dönmek**”ten ibârettir.

Nasıl oldu ve ne zaman başladı, dersiniz, öyle, günü-gününe, saati-saatine kat’î bir mîlad verilebilmesini mümkün olmadığını siz de takdîr edersiniz, ama, meselâ, “*Utlubu’l-ilme welew* (veya *welew kâne*) *bi’s-sîn* (ilim Çin’de dahi olsa tâlip olunuz), “*Utlubu’l-ilme mine’l-mehdi ile’l-lâhdi*” (beşikten mezara kadar ilme tâlip olunuz) diye buyuran ve bu buyruklarında “ilim” kavramını en umûmî mânâda kullanan – Çin’de ne ilmi olabilir ve olabilir? – İslâm’ın yüce peygamberinin bu emrindeki kapsamın daraltılarak dünyevî ilimlerin dışlanmaya başlanması ve meselâ ilim tahsîlini, Hz Peygamber’in başka bir kontekste söylemiş olduğu “**Büyük Cihad**” (Cihâdu Ekber) kavramı ile ifâde eden zihniyetin, XVII. asırda Garp’daki muâsır ilmî keşifleri “**Frenk Fodulluğu**” olarak görmeğe başlaması<sup>[1]</sup>, yâhut ondan da evvel, Takiyüddin Mehmed bin Ma’ruf’un (1525-1585) büyük eseri, XVI. asrın dünya çapındaki en önemli ilmî araştırma müesseselerinden olmaya namzet, “göklerdeki büyük inkılab”ın mîmârı Johannes Kepler’in (1571-1630) hocası Tycho Brahe’nin (1546-1601) 1576’da, Sound’daki Hveen adasında kurduğu Batı’nın gerçek anlamdaki ilk ilmî enstitüsü kabûl edilen Uraniborg ile aynı tarihlerde inşâ edilen İstanbul Rasathânesi’ni, vaktin şeyhülislâmı Kadızâde nâmıyla mâruf Ahmet Şemsettin Efendi’nin Padişah III. Murad’a arzettiği “*İhrac-ı Rasad meş’um ve perde-i esrarı felekiyeye küstahane utlakı cür’etin vehamet ve akibeti meczumdur./...*”<sup>[2]</sup> şeklindeki âriza üzerine Padişah emri ile donanma tarafından topa tutularak 1580 senesinde yıktırılmasına sebebiyet verilmesiyle tükeniş ortaya çıktı; meselâ, Kelâm-Felsefe münâsebetlerinin gelişim tarihinde Kelâm’ın felsefe ile mecedilmesinde<sup>[3]</sup> bir dönüm noktası olan ve felsefecileri - bütün felsefecilerden ziyâde, betahsis İslâm Peripatetikleri olan Meşşâî filozoflarını - ağır bir tenkîde tâbî tutan ve onları üç maddeden - “âlemin kıdemi”, “Allahın ilmi” ve “haşr” - küfre gitmekle itham eden ve bu ağır kritiği yaparken diğer yandan da felsefenin metodunu

kullanmakla aslında filozoflaşan Gazzâlî'nin bu hükmünün zamanla aşırı derecede gerginleştirilerek bir felsefe düşmanlığına dönüştürülmeğe başlamasıyla ve yine meselâ bir başka Kadızâde olan Ahmed Emin Efendi'nin (1720-1782) **“felsefenin zındıklık, ilhad, küfür, felsefecilerin katlinin vâcip olduğuna”** hükmü ile tescillendi<sup>[4]</sup> ve Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın, dünyanın hevesine dalmayı zemmederken ölçüyü kaçıırarak **“Dünya işinde câhil ol”**<sup>[5]</sup> prensibini ortaya atması ise tuz-biber ekti vs...

\*\*

Şüphesiz bu kişiler bu fikirleri ve bu amelleri ile İslâm'a ve Müslümanlara hizmet ettiklerini düşünüyorlardı; ama hayır, bil'akis, kötülük ettiler.

[1] Ekmeleddin İhsanoğlu., *Büyük Cihad'dan Frenk Fodulluğuna.*, İletişim Yayıncılık., 1. Baskı, İstanbul, 1996, s.14-15

[2] A. Süheyl Ünver., *İstanbul Rasathanesi.*, 2nci baskı., A.K.D.T.Y.K. yayınları., Ankara 1985., s.51-52

[3] Topaloğlu, Bekir., Prof. Dr., *Kelâm İlmi; Giriş.*, Üçüncü Baskı., Damla Yayınevi., İstanbul 1988., s.32

[4] Kadızâde Ahmed Bin Muhammed Emin Efendi., *Büyük Âmentü Şerhi (Feraidü'l-Fevâid fi Beyâni'l-Akaid).*, Hazırlayan: A. Faruk Meyân., Dördüncü baskı., Berekât Yayınevi, İstanbul (tarihsiz) (1986 öncesi), s.239

[5] Erzurumlu İbrâhim Hakkı., *Ma'rifetnâme.*, Osmanlıcadan sadeleştiren: Faruk Meyân., Veli Yayınları., İstanbul, 1400/1981., s.427, pr.4



Sağda Brahe'nin Uraniborg'una âit bir resim; solda, İstanbul Rasat-hânesi'nde baş Râsîd Takiyüddin'i çalışma arkadaşları ve yardımcıları ile aletleri kullanırlarken tersîm eden bir gravür.